การชดใช้หนี้สิน

[ไทย – Thai – تايلاندي]

ดร.อะมีน บิน อับดุลลอฮฺ อัช-ชะกอวีย์

แปลโดย : อุศนา พ่วงศิริ

ตรวจทานโดย : อัสรัน นิยมเดชา

ที่มา : หนังสือ อัด-ดุร็อรฺ อัล-มุนตะกอฮฺ มิน อัล-กะลีมาต อัล-มุลกอฮฺ

2014 - 1436

IslamHouse.com

قضاء الدين

« باللغة التايلاندية »

د. أمين بن عبدالله الشقاوي

ترجمة: حسنى فوانجسيري

مراجعة: عصران نيومديشا

المصدر: كتاب الدرر المنتقاة من الكلمات الملقاة

2014 - 1436

IslamHouse.com

ด้วยพระนามของอัลลอฮฺ ผู้ทรงเมตตา ปรานียิ่งเสมอ

การชดใช้หนี้สิน

มวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์ของอัลลอฮฺ ขอความสุขความจำเริญและความสันติจงประสบแด่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ฉันขอปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺเพียงองค์เดียว ไม่มีภาคีใด ๆ สำหรับพระองค์ และฉันขอปฏิญาณว่ามุหัมมัดเป็นบ่าวและศาสนทูตของพระองค์

ท่านญาบิรฺ บิน อับดุลลอฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮฺ กล่าวว่า "ชายคนหนึ่งได้เสียชีวิตลง พวกเราจึงอาบน้ำและห่อศพให้แก่เขา แล้ววางศพลง ณ สถานที่ซึ่งเตรียมไว้ เพื่อรอให้ท่านเราะสูลศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม มาละหมาดให้ เมื่อท่านเราะสูลศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กำลังจะเดินทางมาถึง ท่านก็ถามขึ้นว่า "สหายของพวกท่านมีหนี้สินหรือไม่?" พวกเขาตอบว่า "ใช่ครับ เขามีหนี้เป็นเงินสองดีนาร์" ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม จึงถอยออกมาแล้วกล่าวว่า "พวกท่านจงละหมาดให้สหายของพวกท่านเถิด" ชายคนหนึ่งชื่อ อบู เกาะตา

ดะฮฺ จึงกล่าวขึ้นว่า “โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ฉันจะรับผิดชอบสองดีนาร์นั้นเอง” ท่านเราะสูล ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม จึงกล่าวถามว่า “ท่านจะรับผิดชอบชดใช้สองดีนาร์นี้ด้วยทรัพย์สินของท่าน และถือว่าผู้ตายได้หมดภาระหนี้สินไปใช่หรือไม่?” เขาตอบว่า “ครับ” ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม จึงละหมาดให้แก่ผู้ตาย หลังจากนั้นทุกครั้งที่ท่านนบีได้พบเจออบูเกาะตาดะฮฺ ท่านก็จะถามว่า “ท่านจัดการเงินสองดีนาร์นั้นหรือยัง?” กระทั่งท้ายที่สุดเขาก็ตอบว่า “ฉันได้ชดใช้หนี้สินเรียบร้อยแล้ว” ท่านเราะสูล ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม จึงกล่าวว่า “ในที่สุดท่านก็ทำให้ผิวหนังของเขาเย็นลงเสียที” (บันทึกโดยอัลหากิม หะดีษเลขที่ 2393)

หะดีษข้างต้นและหะดีษอื่น ๆ อีกมากมายเป็นหลักฐานยืนยันอย่างชัดเจนว่า หนี้สินนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งไม่ควรที่จะถูกมองข้าม และยังเป็นเรื่องร้ายแรงที่อิสลามไม่อาจยกเว้นให้ได้ ดังเช่นในหะดีษข้างต้น ถึงแม้จะเป็นเพียงหนี้สินเล็กน้อยก็ตาม ลูกหนี้ที่เสียชีวิตก็จะต้องได้รับบทลงโทษและความเจ็บปวดในหลุมศพ จนกว่าหนี้สินของเขาจะได้รับการชำระชดใช้

ในช่วงแรกของอิสลามนั้น ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม จะไม่ละหมาดให้กับศพที่ยังมีหนี้สินค้างคา เพราะหนี้สินถือเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องได้รับการสะสาง แต่หลังจากที่รัฐอิสลามได้เจริญรุ่งเรืองและมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ท่านนบีก็รับชำระหนี้สินให้แทน และทำการละหมาดให้แก่ผู้ตาย

ผู้ศรัทธาทุกคนมีภาระผูกพันกับหนี้สินของเขา จนกว่าเขาจะชำระหนี้สินนั้นเสีย อบูฮุร็อยเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮฺ เล่าว่า ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กล่าวว่า

« نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ بِدَيْنِهِ حَتَّى يُقْضَى عَنْهُ » [رواه الترمذي برقم ١٠٧٨،١٠٧٩]

“วิญญาณของผู้ศรัทธาจะถูกกักไว้ โดยจะยังไม่ได้รับรางวัลของความดีที่กระทำไว้ จนกว่าหนี้สินของเขาจะได้รับการชดใช้” (บันทึกโดยอัตติรมิซีย์ หะดีษเลขที่ 1078 และ 1079)

อัชเชากานีย์ กล่าวว่า “หะดีษบทนี้ชี้ให้เห็นว่าอิสลามได้ส่งเสริมให้ทายาทผู้รับมรดกชดใช้หนี้สินแทนผู้ตาย โดยเน้นย้ำว่าผู้ตายที่ยังมีหนี้สินอยู่นั้น จะถูกกักตัวไว้ก่อนจนกว่าหนี้สินของเขาจะได้รับการชำระ ที่กล่าวมานี้เป็นกรณีที่ผู้ตายมีทรัพย์สินเพียงพอ แต่หากเป็นผู้ขัดสนซึ่งไม่มีทรัพย์สิน และตาย

ไปในสภาพที่เขามีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าจะชำระหนี้ให้ได้ เช่นนี้อัลลอฮฺก็จะทรงชดใช้หนี้สินแทนเขา ดังมีหลักฐานจากหะดีษมากมายที่ระบุถึงเรื่องนี้" (นัยลุลเอาฏอร เล่ม 2 หน้า 53)

ทั้งนี้ ผู้ศรัทธานั้นอาจจะถูกกีดกันไม่ให้เข้าสวรรค์ด้วยเหตุที่เขายังมีหนี้สินค้างชำระ ดังมีหะดีษบันทึกโดยอบูดาวูดจากสะมุเราะฮฺ เล่าว่า

خطبنا رسول اللَّه صلَّى اللّهُ عليه وسلَّم فقال: « هَاهُنَا أَحَدٌ مِنْ بَنِي فُلانٍ؟ »، فَلَمْ يُجِبْهُ أَحَدٌ ، ثُمَّ قَالَ : « هَاهُنَا أَحَدٌ مِنْ بَنِي فُلانٍ ؟ »، فَلَمْ يُجِبْهُ أَحَدٌ، ثُمَّ قَالَ : « هَهُنَا أَحَدٌ مِنْ بَنِي فُلانٍ ؟ »، فَقَامَ رَجُلٌ ، فَقَالَ : أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ! فَقَالَ : « مَا مَنَعَكَ أَنَّ تُجِيبَنِي فِي الْمَرَّتَيْنِ الأُولَيَيْنِ؟ ، إِنِّي لَمْ أُنَوِّهْ بِكُمْ إِلا خَيْرًا، إِنَّ صَاحِبَكُمْ مَأْسُورٌ بِدَيْنِهِ » فَلَقَدْ رَأَيْتُهُ أَدَّى عَنْهُ، حَتَّى مَا بَقِيَ أَحَدٌ يَطْلُبُهُ بِشَيْءٍ

ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ได้กล่าวในคุฏบะฮฺว่า "มีผู้ใดในที่นี้มาจากเผ่านี้ (ท่านระบุชื่อเผ่าหนึ่ง) ไหม?" ไม่มีผู้ใดตอบ ท่านจึงกล่าวซ้ำอีกว่า "มีผู้ใดมาจากเผ่านี้ไหม?" ก็ไม่มีผู้ใดตอบอีก ท่านจึงกล่าวอีก "มีผู้ใดมาจากเผ่านี้ไหม?" จึงมีชายคนหนึ่งลุกขึ้น และกล่าวว่า "ฉันเอง โอ้ ท่านเราะสูลลุลลอฮฺ" ท่านจึงกล่าวแก่ชายคนนั้นว่า "เหตุใดเล่าท่าน

จึงไม่ตอบฉันตั้งแต่สองครั้งแรกที่ฉันถาม ที่จริงแล้วฉันมิได้กล่าวถึงพวกท่านเว้นแต่ในทางที่ดี ฉันจะบอกว่าพี่น้องของท่านคนหนึ่งยังคงถูกกักตัว (ไม่ได้เข้าสวรรค์) เนื่องจากหนี้สินของเขาที่ยังคงค้างชำระ” จากนั้นฉันก็เห็นชายคนดังกล่าวช่วยชำระหนี้ให้แก่ผู้ตายจนกระทั่งไม่มีผู้ใดทวงถามให้ชำระอีกต่อไป (บันทึกโดยอบูดาวูด หะดีษเลขที่ 3341)

ในอีกรายงานหนึ่งระบุว่า

« إِنَّ الرَّجُلَ الَّذِي مَاتَ فِيكُمْ قَدِ احْتَبَسَ عَنِ الْجَنَّةِ مِنْ أَجْلِ الدَّيْنِ الَّذِي عَلَيْهِ ، فَإِنْ شِئْتُمْ فَافْدُوهُ ، وَإِنْ شِئْتُمْ فَأَسْلِمُوهُ إِلَى عَذَابِ اللَّهِ »

“ชายคนหนึ่งในหมู่พวกท่านที่เสียชีวิตลง ได้ถูกกักตัวไว้ไม่ให้เข้าสวรรค์เพราะยังมีหนี้สินยังค้างชำระ หากพวกท่านประสงค์ก็จงช่วยปลดปล่อยเขาเสีย (ด้วยการชดใช้หนี้แทนเขา) หรือไม่ก็ปล่อยให้เขาต้องเผชิญกับการลงโทษของอัลลอฮฺไป” (บันทึกโดย อัลหากิม หะดีษเลขที่ 2216)

และแม้แต่ชะฮีด (ผู้สละชีพในหนทางของอัลลอฮฺ) ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการลบล้างบาปทั้งหมด ก็ยังถูกยกเว้นในเรื่อง

หนี้สิน ดังที่ อับดุลลอฮฺ บิน อัมรฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮฺ เล่าว่า ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กล่าวว่า

« يُغْفَرُ لِلشَّهِيدِ كُلُّ ذَنْبٍ إِلا الدَّيْنَ » [رواه مسلم برقم ١٨٨٦]

"ทุก ๆ บาปของชะฮีดนั้นจะได้รับการยกโทษ ยกเว้นเรื่องหนี้สิน" (บันทึกโดยมุสลิม หะดีษเลขที่ 1886)

มุหัมมัด บิน อับดุลลอฮฺ บิน ญะหฺช เล่าว่า

أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صلَّى اللهُ عليه وسلَّم فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَاذَا لِي إِنْ قُتِلْتُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ قَالَ: « الْجَنَّةُ »، فَلَمَّا وَلَّى قَالَ: « إِلَّا الدَّيْنَ سَارَّنِي بِهِ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ آنِفًا » [رواه أحمد برقم ١٧٢٥٣]

มีชายคนหนึ่งมาหาท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม แล้วกล่าวว่า "โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ฉันจะได้รับสิ่งใดเป็นการตอบแทนหากว่าฉันถูกฆ่าตายในหนทางของอัลลอฮฺ?" ท่านตอบว่า "สวรรค์" เมื่อชายคนดังกล่าวหันหลังจะเดินกลับไป ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ก็กล่าวว่า "ยกเว้นในกรณีที่ท่านมีหนี้สินค้างชำระ ญิบรีล อะลัยฮิสลาม เพิ่งกระซิบบอกฉันเมื่อกี้นี้" (บันทึกโดยอะหฺมัด หะดีษเลขที่ 17253)

ทั้งนี้ เพราะหนี้สินที่ติดค้างกับมนุษย์ด้วยกันนั้นจำเป็นต้องชดใช้ ไม่ว่าจะในดุนยาหรืออาคิเราะฮฺ และสิ่งที่เป็นสิทธิของมนุษย์ด้วยกันจะไม่ได้รับการยกเว้น นอกเสียจากว่าเจ้าของสิทธิจะยอมยกให้

ชัยคฺ อิบนุ อุษัยมีน เราะหิมะฮุลลอฮฺ กล่าวว่า การมีหนี้สินนั้นถือเป็นเรื่องที่อันตราย เพราะมันทำให้จิตใจของผู้เป็นหนี้ว้าวุ่น มีชีวิตที่ไม่เป็นสุขอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้นเราควรหลีกห่างการกู้หนี้ยืมสิน พยายามใช้จ่ายอย่างประหยัด เราจะเห็นว่ามีผู้ขัดสนมากมายที่อยากจะใช้จ่ายเยี่ยงเศรษฐี จึงต้องกู้หนี้ยืมสินจากทุก ๆ ทางที่จะทำได้ ทั้งนี้ ในความเป็นจริงแล้วหากแม้ว่าในหนึ่งวันเขาจะมีเพียงอาหารมื้อเดียว ก็ไม่ควรจะไปกู้ยืมใครอีก แต่ควรที่จะอดทน และกล่าวว่า โอ้อัลลอฮฺ ขอพระองค์ทรงประทานความร่ำรวยให้แก่ฉันด้วยเถิด อัลลอฮฺตรัสว่า

﴿ وَإِنۡ خِفۡتُمۡ عَيۡلَةٗ فَسَوۡفَ يُغۡنِيكُمُ ٱللَّهُ مِن فَضۡلِهِۦٓ إِن شَآءَۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٞ ٢٨ ﴾ [التوبة: ٢٨]

“และหากพวกเจ้ากลัวความยากจน อัลลอฮฺก็จะทรงให้พวกเจ้ามั่งมี ด้วยความกรุณาของพระองค์” (อัตเตาบะฮฺ: 28)

(ชัรหฺริยาดุศศอลิหีน เล่ม 5 หน้า 366)

และตัวอย่างของการไม่ให้ความสำคัญกับการมีหนี้สิน ก็คือ การที่บางคนกู้ยืมเงินจำนวนมากเพื่อทำธุรกิจหรือเล่นหุ้น แล้วเขาก็ขาดทุนย่อยยับ จนสุดท้ายอาจต้องติดคุกติดตาราง หรือมีหนี้สินล้นพ้นตัว ต้องใช้ชีวิตด้วยความวิตกกังวลและไม่เป็นสุข ทั้งหมดนี้ เกิดจากการไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องหนี้สิน ทั้งนี้ แม้แต่การตายชะฮีดในหนทางของอัลลอฮฺก็ยังมิอาจจะช่วยให้หลุดพ้นจากภาระหนี้สินได้

สำหรับเจ้าหนี้นั้น ก่อนที่จะให้ผู้อื่นกู้ยืมทรัพย์สิน ก็ควรที่จะคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ให้กู้ยืมจากทรัพย์สินที่ดี อัลลอฮฺตรัสว่า

﴿ وَلَا تَيَمَّمُواْ ٱلۡخَبِيثَ مِنۡهُ تُنفِقُونَ وَلَسۡتُم بِـَٔاخِذِيهِ ٢٦٧ ﴾ [البقرة: ٢٦٧]

“และพวกเจ้าอย่าได้มุ่งเอาสิ่งเลวจากนั้นมาบริจาค ทั้ง ๆ ที่พวกเจ้าเองก็ไม่ (อยากจะ) รับสิ่งนั้น” (อัลบะเกาะเราะฮฺ: 267)

2. ให้ตระหนักเสมอว่า เขาจะได้รับผลบุญจากการช่วยเหลือผู้อื่นในครั้งนี้ มิใช่รู้สึกเป็นบุญคุณแก่ผู้ขอยืม หากคิดเช่นนั้น เขาอาจไม่ได้รับผลบุญใด ๆ อัลลอฮฺตรัสว่า

﴿ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تُبۡطِلُواْ صَدَقَٰتِكُم بِٱلۡمَنِّ وَٱلۡأَذَىٰ ﴾ [البقرة: ٢٦٤]

"โอ้บรรดาผู้ศรัทธา พวกเจ้าจงอย่าทำลายการทำทานของพวกเจ้าโดยการลำเลิกและยังความเจ็บปวด" (อัลบะเกาะเราะฮฺ: 264)

และผลบุญของการให้กู้ยืมนั้น ดังเช่นผลบุญของการบริจาคทาน อับดุลลอฮฺ บิน มัสอูด เราะฎิยัลลอฮุอันฮฺ เล่าว่า ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กล่าวว่า

« إِنَّ السَّلَفَ يَجْرِي مَجْرَى شَطْرِ الصَّدَقَةِ » [رواه أحمد برقم ٣٩١١]

"แท้จริงการกู้ยืมนั้น เปรียบได้ดั่งครึ่งหนึ่งของการบริจาคทาน" (อิหม่ามอะหฺมัด หะดีษเลขที่ 3911)

3. ควรที่จะมีความเห็นอกเห็นใจลูกหนี้ โดยอาจลดหย่อนหนี้สินบางส่วนให้แก่เขา หากเห็นว่าเขามีความยากลำบาก และประสงค์ที่จะชดใช้จริง ๆ อัลลอฮฺ ตรัสว่า

﴿ وَإِن كَانَ ذُو عُسۡرَةٖ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيۡسَرَةٖۚ ٢٨٠ ﴾ [البقرة: ٢٨٠]

"ถ้าหากลูกหนี้ของสูเจ้าอยู่ในภาวะคับแค้น ก็จงผ่อนปรนให้แก่เขาจนกว่าสถานการณ์ของเขาจะดีขึ้น" (อัลบะเกาะเราะฮฺ: 280)

อบูฮุร็อยเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮฺ เล่าว่า ท่านนบีศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กล่าวว่า

« كَانَ تَاجِرٌ يُدَايِنُ النَّاسَ، فَإِذَا رَأَى مُعْسِرًا قَالَ لِفِتْيَانِهِ: تَجَاوَزُوا عَنْهُ لَعَلَّ اللَّه أَنْ يَتَجَاوَزَ عَنّا، فَتَجَاوَزَ اللُّه عَنْهُ » [رواه البخاري برقم ٢٠٧٨ ومسلم برقم ١٥٦٢]

“มีพ่อค้าคนหนึ่งให้ผู้อื่นยืมเงิน เมื่อใดที่เห็นว่าลูกหนี้ของเขามีความยากลำบาก เขาก็จะกล่าวแก่เด็กรับใช้ของเขาว่า ‘พวกเจ้าจงยกหนี้ให้แก่เขาเถิด เผื่อว่าอัลลอฮฺจะทรงผ่อนปรนแก่เรา’ อัลลฮฮฺจึงทรงผ่อนปรนยกโทษให้แก่เขา” (อัลบุคอรีย์ หะดีษเลขที่ 2078 และมุสลิม หะดีษเลขที่ 1562)

4. ควรที่จะทำสัญญาหนี้เป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีพยานรู้เห็น เพื่อหลีกเลี้ยงข้อขัดแย้ง อัลลอฮฺ ตรัสว่า

﴿ وَلَا تَسۡـَٔمُوٓاْ أَن تَكۡتُبُوهُ صَغِيرًا أَوۡ كَبِيرًا إِلَىٰٓ أَجَلِهِۦۚ ٢٨٢ ﴾ [البقرة: ٢٨٢]

“และเจ้าทั้งหลายจงอย่าระอาที่จะทำการบันทึกมันไม่ว่า (หนี้สินนั้น) จะเป็นเพียงจำนวนเล็กน้อย หรือจำนวนมากก็ตามจนถึงกำหนดของมัน” (อัลบะเกาะเราะฮฺ: 282)

ส่วนผู้เป็นหนี้สินก็ควรที่จะปฏิบัติตัวดังต่อไปนี้

1. ต้องมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะชดใช้หนี้สิน อบูฮุร็อยเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮฺ เล่าว่า ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กล่าวว่า

« مَنْ أَخَذَ أَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيدُ أَدَاءَهَا، أَدَّى اللَّهُ عَنْهُ، وَمَنْ أَخَذَهَا يُرِيدُ إِتْلَافَهَا، أَتْلَفَهُ اللَّهُ » [رواه البخاري برقم ٢٣٨٧]

"ผู้ใดเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยตั้งใจจะชดใช้คืน อัลลอฮฺจะทรงชดให้ให้เขา (ด้วยการให้เขาได้มีโอกาสชดใช้) ส่วนคนที่เอาทรัพย์สินของผู้อื่นไป โดยไม่ตั้งใจที่จะชดใช้คืน อัลลอฮฺจะให้มันเสียหาย" (อัล-บุคอรีย์ หะดีษเลขที่ 2387)

2. จะต้องรีบเร่งชดใช้หนี้สินไม่ผัดผ่อนชักช้า อบูฮุร็อยเราะฮฺ เล่าว่า ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กล่าวว่า

« مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ » [رواه البخاري برقم ٢٢٨٨ ومسلم برقم ١٥٦٤]

"การผัดผ่อนชักช้าของผู้ที่มีความสามารถจะใช้หนี้นั้น ถือเป็นการอธรรมประการหนึ่ง" (อัลบุคอรีย์ หะดีษเลขที่ 2288 และมุสลิม หะดีษเลขที่ 1564)

ในหะดีษอีกบทหนึ่งระบุว่า ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ได้เป็นหนี้ชายคนหนึ่งด้วยการขอยืมอูฐตัวผู้อายุน้อยมาตัวหนึ่ง ต่อมาเมื่อมีการรวบรวมอูฐที่เป็นซะกาตมายังส่วนกลาง ท่านนบีจึงสั่งให้อบูรอฟิอฺเลือกซื้ออูฐตัวผู้อายุน้อยตัวหนึ่งจากอูฐซะกาต เพื่อนำไปใช้คืนแก่ชายคนนั้น แต่อบูรอฟิอฺกลับมาหาท่านแล้วรายงานว่า “ฉันพบว่ามีแต่อูฐดีๆที่อายุครบหกปีไปแล้ว” ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม จึงกล่าวว่า

« أَعْطِهِ إِيَّاهُ، إِنَّ خِيَارَ النَّاسِ أَحْسَنُهُمْ قَضَاءً » [رواه البخاري برقم ٢٢٨٨ ومسلم برقم ١٥٦٤]

“จงให้อูฐที่ดีนั้นแก่เขาไป แท้จริง คนที่ดีที่สุดคือ คนที่ชดใช้สิ่งที่ดีที่สุดในหมู่พวกเขา” (อัล-บุคอรีย์ หะดีษเลขที่ 2288 และมุสลิม หะดีษเลขที่ 1564)

กวีคนหนึ่งกล่าวไว้(ในทำนองประชดลูกหนี้)ว่า

أُمَاطِلُكَ العَصْرَيْنِ حَتَّى تَمَلَّنِي   وَتَرْضَى بِنِصْفِ الدَّيْنِ وَالأَنْفُ رَاغِمُ

ฉันจะขอผัดไปวัน ๆ จนกว่าคุณจะเบื่อ

และจำใจยอมรับชำระหนี้เพียงครึ่งเดียว

3. ขอความคุ้มครองจากอัลลอฮฺให้พ้นจากการมีหนี้สิน

« اللَّهُـمَّ إنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الهَـمِّ وَالحَزَنِ، وَالعَجْزِ وَالكَسَلِ، وَالجُبْنِ وَالبُـخْلِ، وَضَلَعِ الدَّيْنِ، وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ » [رواه البخاري برقم ٢٨٩٣]

"โอ้พระผู้อภิบาลแห่งข้า แท้จริงข้าพระองค์ขอความคุ้มครองต่อพระองค์จากความกังวลใจและความโศกเศร้า ความอ่อนแอและความเกียจคร้าน ความขลาดกลัวและความตระหนี่ การติดหนี้ที่มากมายจนล้นตัว และการถูกกดขี่ข่มเหงจากผู้อธรรม" (บันทึกโดย อัลบุคอรีย์ หะดีษเลขที่ 2893)

ได้มีทาสคนหนึ่งมาหาท่านอะลี เราะฎิยัลลอฮุอันฮฺ และกล่าวว่า “โอ้ อมีรุลมุอ์มินีน ฉันอยากจะไถ่ตัวฉันจากการเป็นทาส แต่ฉันไม่มีความสามารถ” ท่านอะลีจึงกล่าวแก่เขาว่า “ฉันจะสอนให้ท่านกล่าวถ้อยคำหนึ่ง ซึ่งท่านเราะสูล ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ได้เคยสอนฉันไว้ (หากท่านกล่าวแล้ว) แม้ว่าท่านมีหนี้สินมากมายขนาดภูเขาศีรฺ อัลลอฮฺก็จะทรงช่วยเหลือท่านให้สามารถชำระหนี้นั้นได้ ท่านจงกล่าวว่า

« اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ، وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ » [رواه الترمذي برقم ٣٥٦٣]

“โอ้อัลลอฮฺ ขอให้ข้าพระองค์มีความรู้สึกเพียงพอกับสิ่งที่พระองค์ทรงอนุมัติด้วยเถิด เพื่อที่จะได้ไม่ต้องไปแสวงหาสิ่งที่พระองค์ทรงห้าม และขอให้ข้าพระองค์มีความมั่งคั่งด้วยความโปรดปรานของพระองค์ โดยไม่ต้องหันไปพึ่งพาผู้ใดนอกจากพระองค์” (บันทึกโดยอัตติรมีซีย์ หะดีษเลขที่ 3563)

والحمد لله رب العالمين،

وصلى الله وسلم على نبينا محمد، وعلى آله وصحبه أجمعين.